

Osmangazi Belediyesi Kültür Sanat

OSMANGAZİ BELEDİYESİ'NİN ÜCRETSİZ YAYINIDIR.

SAYI : 10 | EKİM 2026

OSMANGAZİ'NİN
GİZLİ KALMIŞ
KÜLTÜR
VARLIKLARI

Kültür Mirasımız Hanlar

**ERKAN
AYDIN**
OSMANGAZİ BELEDİYE BAŞKANI

İLETİŞİM

Santral Garaj Mah. Ulubatlı Hasan Blv.
No:10 16140 Osmangazi BURSA
444 16 01 | info@osmangazi.bel.tr

*Bu dergide yer alan yazı ve görsellerin
tüm hakları saklıdır. Kaynak
gösterilerek alıntı yapılabilir.*

Bursa'nın 1326 yılında fethiyle başlayan yedi asırlık serüveni, Osmanlı'nın kuruluşundan Cumhuriyet'in aydınlanmacı değerlerine uzanan, bu topraklarda şekillenen ortak bir hafızanın öyküsüdür. Bu şehir, çınar ağaçlarından külliyelerine, sokaklarından meydanlarına kadar, yüzyıllar içinde oluşmuş bir yaşam anlayışını ve şehir kültürünü bugüne taşır. Bu tarihsel birikim, zaman içinde dönüşerek Bursa'nın kimliğini belirleyen güçlü bir zemine dönüşmüştür.

Bugün bize düşen sorumluluk; yüzyıllar boyunca oluşan bu birikimi, 21. yüzyılın bilimi, sanatı ve evrensel değerleriyle birlikte düşünerek geleceğe taşımaktır. Elinizdeki bu yayın çalışmasını da bu anlayışla hazırladık. Bursa'nın kültürel hafızasında iz bırakmış değerleri, tarihi mekanları ve bu kente ruh veren isimleri yeniden gün yüzüne çıkarmak istedik.

Amacımız, geçmişten devraldığımız mirası yaşayan, üreten ve paylaşan bir kültürel zemine dönüştürmektir. Bu doğrultuda her sayımızda, şehrimizin edebi birikiminden tarihsel dokusuna, sanatsal değerlerinden yayıncılık mirasına uzanan geniş bir alanı, özenli ve nitelikli bir yaklaşımla sizlerle buluşturmayı sürdüreceğiz.

Osmangazi Belediyesi olarak, Bursa'nın fethinin 700. yılı kapsamında yürüttüğümüz çalışmalarla, kentimizin köklü geçmişini bugünün diliyle yeniden yorumlamayı önemsiyoruz. Bu sayının, kültür ve edebiyat dünyamıza değerli bir katkı sunmasını diliyorum; emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,

Erkan AYDIN
Osmangazi Belediye Başkanı

**ERKAN
AYDIN**
OSMANGAZI BELEDİYE BAŞKANI

Kültür Mirasımız Hanlar

Han ya da Kervansaray kelimesinin tanımına sözlükten bakıldığında “Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı” tanımlaması görülmektedir.

Evliya Çelebi 17. yüzyılda Bursa’ya geldiğinde 108 adet han olduğunu yazmıştır. Gerçekten bu kadar han var mıdır tabi ki netleştirmek çok zor olsa da seyahatnamesinde verdiği bilgiler Bursa hanları açısından önemli görülmektedir. Bursa şehrinin han mimarisi ile tanışmasına bakıldığında 14. yüzyıla kadar giden bir süreç görülmektedir. Orhan Gazi şehri 1326’da teslim aldıktan sonra şehrin kale dışına doğru yerleşimi başlamıştır. Emir Hanı da bu çerçevede Bursa’nın ilk hanı olma unvanını alarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Emir Han’ın haricinde Bursa’da Pirinç Han, Eski İpek Hanı, Koza Han, Geyve Han, Fidan (Mahmut Paşa) Han, Kapan Hanı, Eski-Yeni Han, Tahıl (Galle) Hanı, Kütahya (Çukur) Han, Katır Han, Bezir Han, Kamber Hanı, Tuz Hanı, Karacabey Hanı, Kubbeli Han, Apolyont (Mudanya) Hanı ve Eskişehir Hanı, Balibey Han gibi hanlar inşa edilmiştir. Balibey Han diğer hanlardan farklı olarak üç katlı olarak yapılmıştır.

Bu hanların birbirlerine yakın yapılmasından dolayı hanların yer aldığı alan Hanlar Bölgesi adıyla anılmaya başlamıştır. Zamana yenik düşen hanlar olmakla beraber zamana direnen ve yapılan restorasyon çalışmalarıyla da günümüzde aktif olarak kullanılan hanlar bulunmaktadır. Bu sayıda da günümüze ulaşmış ama yine de çok fazla bilinmediği düşünülen Emir Han, Pirinç Han, Eski İpek Han, Kapan Han, Geyve Han, Tuz Han ve Çukur Han mercek altına alınacaktır.

Emir Hanı (Bey Hanı)

Orhan Gazi, Bursa Kalesi’ni teslim aldıktan sonra kalenin kuzeydoğusu sayılabilecek alana, ki o zamanlar battal yerler olarak tanımlanan çayır ve otlaklarla kaplı alana, Bursa şehrinin kale dışındaki ilk yerleşimini inşa ettirmiştir.

Yaptırılan bu imaret cami hamam ve handan oluşmakta ve bu yapıların çevresi de yüksek duvarlarla çevrilmektedir. O dönemlerde Emir Hanı’nın olduğu yere Demirkapı denmesinin sebebi de bu duvarlardaki kapılardan olabileceği değerlendirilebilir. Şehir zamanla geliştikçe bu duvarlar işlevini yitirmiş ve günümüze bu duvarların kalıntıları ulaşmamıştır. 1326’daki fethin ardından yaptırılmaya başlanan imaretin ticaret merkezi olarak inşa ettirilen Emir Hanı’nın hangi tarihte ve kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Ancak imaretin 1339-40 yıllarında yapıldığı bilindiğinden Emir Hanı’nın da bu tarihlerde Bursa’nın ilk hanı olarak tarih sahnesindeki yerini aldığı söylenebilir. Emir Hanı 35 üst odası, 33 alt deposu ve ahırıyla beraber her dönem Bursa ticaretine hizmet etmiş bir yapı olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Zaman içerisinde baharat kapalı yani şehre gelen baharatların tartıldığı ve usulüne göre vergilerinin alındığı yer olarak da kullanılmış olan bu mekâna Bezzaz-ı Atik, Bey Hanı, Eski Bezzazistan (mücevher antika gibi değerli eşyaların satıldığı yer bez satılan yer gibi açıklanabilir) gibi adlar verilmiştir.

Emir Hanı geçen yıllar içerisinde birçok defa yıkım yaşamış ve tadilat görmüştür, Bursa’da meydana gelen 1674 depreminde bir duvarı yıkılmış ve yıkılan duvar yeniden yapılmıştır. 1958 Bursa Kapalı Çarşı yangınında yanan han eski yapısına dikkat edilerek 1962 ile 1963 yıllarında onarılmış ve günümüze kadar varlığını bu son onarımla korumuştur. Birçok yıkım yaşamış ve sürekli olarak onarılmış olan bu han ilk yapıldığı haldeki yapısal biçiminden çok uzaklaşmamıştır.

Günümüzde de Emir Hanı’nın Üst katında genellikle hac malzemelerinin satıldığı dükkânlarla bir kitapçı ve bazı kuyumcu depoları yer alırken alt katında çeşitli alanlara hizmet eden esnaf dükkânları ve hanın ortasında bir şadırvan ile çay içmek için oluşturulmuş alanlar bulunmaktadır. Koza Han kadar meşhur olmasa da Emir Hanı’da da çay keyfi yapılabilmektedir.

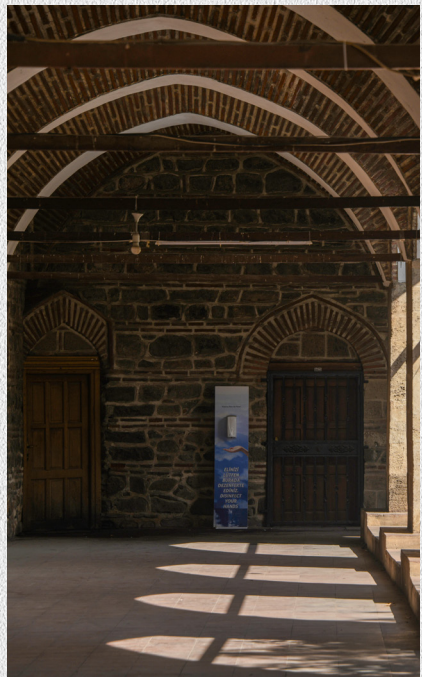

Pirinç Hanı

Bursa’da II. Bayezid tarafından İstanbul’daki camilere gelir getirmesi amacıyla inşa edilmiş bir diğer han olarak şehir mimarisindeki yerini almış olan Pirinç Hanı 1507 - 1508 yıllarında inşa edilmiştir.

Hanın mimarlarının Yakup Şah bin Sultan Şah ve Ali bin Abdullah olduğu kaynaklarda geçmektedir. Koza Han’ın ardından II. Bayezid’in İstanbul’da yaptırmış olduğu camisine gelir getirmesi için Bursa’da yapılan ikinci han olması sebebiyle Pirinç Hanı’nın ismi Han-ı Cedid-i Sani olarak da kaynaklarda yer almaktadır. Cumhuriyet Caddesi’nin batı ucunda bulunan bu han, içerisinde tahıl ve pirinç gibi ürünler yer aldığı ve satıldığı için Pirinç Hanı olarak adlandırılmıştır. Günümüzde de Pirinç Hanı ismiyle bilinen han, kafe olarak hizmet veren birçok dükkâna ev sahipliği yapmaktadır. İki katlı olan Pirinç Hanı, 70x75 ölçülerinde yaklaşık kare planlı ve ortası geniş avluludur. Hanın alt katında 38 üst katında 40 odası bulunmaktadır. Hanın giriş kapısı güneydoğu ucunda yer almaktadır. Bu durumun sebebi, hanın doğusunda yer alan bir hamamın varlığı olarak belirtilmektedir. Bursa mimarisi için gerçek bir yıkım olarak gözüken 1855 depreminden payını Pirinç Hanı da almıştır. Depremde çok ciddi hasar alarak batı ve kuzeyindeki kısımlar neredeyse tamamen yıkılmıştır.

Depremin ardından yaklaşık yüz yıl harap halde kalmış bu yapıyı yeniden kullanılabilir hale getirme çalışmalarının 1980’li yıllarda başladığı bilinmektedir. Çalışmalar yirmi yıl gibi uzun bir süre devam etmiş ve bu çalışmalar sırasında hanın batı kısmına bir kapı daha açılmıştır. Pirinç Hanı günümüzdeki şeklini yapılan bu çalışmalar neticesinde almıştır.

Eski İpek Hanı

Yeşil Külliyesi'nin gelir elde edebilmesi amacıyla inşa ettirilen bu yapının mimarının kim olduğu kesin olarak bilinmese de Mimar Hacı İvaz Paşa'nın yapmış olma ihtimali göz önünde bulundurulmaktadır.

Ulucami'nin kuzeybatısında yer alan Eski İpek Han Çelebi Mehmed'in talimatıyla bölgede ticaret yapanların kullanımına uygun olacak şekilde tasarlanmıştır. Diğer yapılan hanlar gibi Eski İpek Hanı da yaklaşık kare planlı geniş üstü açık avlulu ve revaklı biçimde yapılmıştır. Hanın doğu tarafından bir girişi bulunmakta, ayrıca güneydoğu kısmında bulunan sokaktan üst kata bir geçiş kapısı yer almaktadır. Eski İpek Hanı yapısının alt katta 39 üst katta 42 odası bulunmaktadır.

Ticaret kervanlarının konaklaması amacını da taşıyan hanın güney kısmında bir ahırının olabileceği değerlendirilmektedir. Yıllarca birçok kez yıkıma uğramış ve tadilat geçirmiş olan Eski İpek Hanı, en büyük zararı 1958 yılında Kapalı Çarşı'da çıkan büyük yangında almıştır. Yangının ardından sadece batı kısmı orijinal halde kalmış olan hanın onarımı ve restorasyonu 1972 ve 1973 yıllarında yapılmıştır.

Önceden hanın içinde yapılan işlere göre Faytoncular Hanı veya Arabacılar Hanı olarak da adlandırılan han, ipek ticaretinden ötürü günümüzde de kullanılan ismiyle Eski İpek Hanı olarak bilinmektedir. Günümüzde hanın alt katında ve üst katında bulunan dükkânlar ticarete ve tarihe tanıklığa devam etmektedir.

Kapan Hanı

Murad Hüdavendigâr zamanında şehre gelen ürünlerin tartılması, tespit edilmesi ve usulüne uygun şekilde vergilendirilmesi amacıyla inşa ettirilmiştir. Yapıldığı tarih ve hanın mimarı hakkında bir bilgi mevcut değildir. Kapan Hanı'nın iki katlı, revaklı ve yirmi dokuz odası olduğu bilinmektedir. Atatürk Caddesi üzerinde Ulucami'nin batı tarafında yer alan yapının günümüze çok az bir kısmı ulaşmıştır. Kapan Hanı'nın güney tarafı yol çalışmaları sebebiyle yıkılmış ve günümüze hanın güney kısmı ulaşmamıştır.

Hanla ilgili farklı bir yorum Bursa Kütüğü adlı çalışmada yer almaktadır ve hanın ticaret için değil misafirhane olarak inşa edildiği yönündedir. Günümüzde Kapan Hanı olarak bilinen yerde ticari mekânlar bulunmakta ve gündelik hayat devam etmektedir.

Geyve Hanı

Yeşil Camii'ne gelir getirmesi amacıyla Hacı İvaz Paşa tarafından yaptırılan Geyve Hanı, Çelebi Mehmed'e hediye edilmiştir. Lonca teşkilatının merkezinin bu handa bulunması nedeniyle Lonca Hanı, yaptıranı Hacı İvaz Paşa olduğu için Hacı İvaz Paşa Hanı ve günümüze kadar ulaşan adıyla Geyve Hanı olarak bilinmektedir. Han hakkında çok tafsilatlı bilgi bulunmamakla birlikte iki katlı olduğu ve alt katında 26 oda üst katında 30 oda olduğu görülmektedir. Hanın alt katına hem kuzey tarafından hem güney hem de batı tarafından giriş bulunmaktadır.

Batı tarafındaki kapı Yorgancılar Çarşısı'nın içine açılmaktadır. Hanın üst katında güneydoğu ucundan bir çıkış daha bulunmaktadır. Günümüzde restore edilmiş ve çevre düzenlemesi yapılmış olan Geyve Hanı Koza Han'dan Cumhuriyet Caddesi'ne doğru yürürken yolun batı tarafında kalmaktadır.

Tuz Han

Uzun Çarşı hattı üzerinde XV. yüzyılda Timurtaş Paşa'nın oğlu Umur Bey tarafından yaptırılmıştır. Diğer hanlara göre daha küçük planlı bir han olarak inşa ettirilen bu yapının mimarı bilinmemektedir. Umur Bey'in kendisi adına yaptırdığı Umur Bey Camii'ne gelir getirmesi amacıyla yapıldığı bilinmektedir. Tarihsel süreç içinde birçok kez hasar görmüş ve onarılmış olan bu küçük han en ağır zararını Bursa'daki birçok yapı gibi 1855 depreminde almıştır.

İki katlı, revaklı ve avlusunda bir şadırvanın yer aldığı bu yapı, Osmangazi Belediyesi tarafından restore edilerek çarşının deposu olmaktan kurtulmuştur. Günümüzde ticari mekânların varlığı, hanın canlı ve aktif bir yaşam merkezi olarak tarihsel yolculuğuna devam etmesine imkân sağlamaktadır.

Çukur Han (Kütahya Han)

Yıldırım Bayezid'in damadı Emir Sultan Hazretleri'nin vakfı olarak bilinen Çukur Han'ın II. Murad döneminde inşa ettirildiği düşünülmektedir. Çukur Han, XV. yüzyılın başlarında diğer hanlar gibi iki katlı ve avlusunda bir şadırvanıyla inşa ettirilmiştir. Hanın güney tarafındaki kapı direk çarşı yoluna açılmaktadır. Batı tarafından da bir girişi olan Çukur Han'ın toplamda iki kapısı bulunmaktadır.

Tam yapım tarihi ve mimarı bilinmemektedir. Uzun Çarşı hattı üzerinde yer alan Çukur Han, restore edilmiş ve ticari yaşamını sürdüren dükkânlara ev sahipliği yapmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Evliya Çelebi; Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 1. Kitap, Cilt: 2, Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- AYNURAL, Salih; “Kapan”, DİA, Cilt: 24, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 2001, ss. 338-339.
- GABRIEL, Albert; Bir Türk Başkenti Bursa, Çevirenler: Neslihan Er, Hamit Er, Aykut Kazancıgil, Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- GÜLER, Semra, “Bursa Hanlarında Mescitler”, İstem, Sayı: 35, 2020, ss. 17-39.
- Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler III, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara: 1983.
- KARAKAYA, Enis; “ İpek Hanı”, DİA, Cilt: 22, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 2000, ss. 368-369.
- KEPECİOĞLU, Kâmil; Bursa Kütüğü, Cilt: 1, Hazırlayanlar: Hüseyin Algül, Osman Çetin, Mefail Hızlı, Mustafa Kara ve M. Asım Yediyıldız, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2009.
- KEPECİOĞLU, Kâmil; Bursa Kütüğü, Cilt: 2, Hazırlayanlar: Hüseyin Algül, Osman Çetin, Mefail Hızlı, Mustafa Kara ve M. Asım Yediyıldız, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2009.
- KEPECİOĞLU, Kâmil; Bursa Kütüğü, Cilt: 3, Hazırlayanlar: Hüseyin Algül, Osman Çetin, Mefail Hızlı, Mustafa Kara ve M. Asım Yediyıldız, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2009.
- TANMAN, Baha; “ Emir Hanı”, DİA, Cilt: 11, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, ss. 133-134.
- YAVAŞ, Doğan; “ Piriç Hanı”, DİA, Cilt: 34, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 2007, ss. 285-286.

